

Notat

4. oktober 2021

Titel: Ansvarsfordeling i forbindelse med registrering af slutbruger ved bestilling af eksplosive prækursorer

mpan@sdu.dk
T +4565509401

Status: Intern brug

Konklusion:

I forbindelse med implementeringen af Forordning 2019/1148 om markedsføring og anvendelse af udgangsstoffer til eksplosivstoffer (prækursorer), skal der underskrives en slutbrugererklæring ved indkøb af stoffer omfattet af forordningen. Der er en generel bekymring fra indkøbernes side for, at deres underskrift på en sådan slutbrugererklæring vil medføre et personligt ansvar for indkøberen, såfremt et af de indkøbte stoffer anvendes uberettiget eller bortkommer. Dette er ikke udgangspunktet. Det er SDU der er ansvarlig for uberettiget anvendelse, tyveri eller bortkomst af de omfattede stoffer, da SDU er ansvarlig for, at opbevaringen heraf sker på forsvarlig vis. Endvidere er det ikke indkøberne, der skal underskrive slutbrugererklæringen, medmindre de selv er primære slutbrugere. Afgivelse af oplysninger og underskrift på slutbrugererklæringen, medfører ikke direkte ansvar for uberettiget anvendelse, tyveri eller bortkomst. Slutbrugerne er som ansatte omfattet af det objektive arbejdsgiveransvar, som SDU er pålagt, og dette objektive ansvar er alene undtaget af medarbejderens forsætlige eller groft uagtsomme handlinger. Det vil således være SDU, der som altovervejende udgangspunkt er ansvarlig for sine medarbejderes handlinger.

Med dette notat henstilles der til, at **institutterne i samarbejde** udarbejder eller som minimum opdaterer retningslinjerne for forsvarlig opbevaring af stoffer, med udgangspunkt i at forebygge uberettiget anvendelse, bortkomst eller tyveri, samt skabe tryghed for den underskrivende slutbruger.

Endvidere henstilles der til at **institutterne** indfører en procedure, hvor den **primære** slutbruger, eller dennes vejleder (hvis det f.eks. er en studerende der er slutbruger), forpligtes til at udfylde og underskrive erklæringen fremfor indkøberen, institutlederen eller øvrige personer der ikke er rette slutbrugere.

Det er leverandøren der er forpligtet til at kunne dokumentere overfor myndighederne, at de indhenter slutbrugererklæringer. Leverandøren er dog ikke berettiget til at kræve kopi af pas eller kørekort udleveret, jf. bilag IV til Forordning 2019/1148. De er alene berettiget til at modtage information om pas- eller kørekortnummer, samt navn på udstedende myndighed. Indkøb og Udbud har udarbejdet et kort notat herom, som indkøberne kan sende til leverandørerne, såfremt de kræver kopi af pas eller kørekort.

Indkøb og Udbud sørger for, at det tilføjes til kontraktgrundlaget, at leverandøren er dataansvarlig for oplysningerne der fremgår af slutbrugererklæringen, og således er underlagt de dataretlige forpligtelser for dataansvarlige, jf. databeskyttelsesforordningen, samt at opbevaring af den enkelte slutbrugererklæring er begrænset til 18 måneder, jf. Forordning 2019/1148.

Baggrund

Nærværende notat er udarbejdet på baggrund af implementeringen af Forordning 2019/1148 om markedsføring og anvendelse af udgangsstoffer til eksplosivstoffer (prækursorer). Forordningen er implementeret i Lov om anvendelse af prækursorer i eksplosivstoffer. Forordningens artikel 8 fastlægger, at der i relation til salg af de omfattede prækursorer, er krav om fremvisning af legitimation, for den der bestiller prækursorerne. Dette er uanset, at vedkommende bestiller på vegne af en juridisk enhed, herunder på vegne af SDU, og således, nødvendigvis ikke er den person, eller i hvert fald ikke den eneste person, der anvender stoffet.

Følgende stoffer er omfattet:

Saltpetersyre - CAS RN 7697-37-2, grænseværdi (GV) 3 % w/w

Hydrogenperoxid - CAS RN 7722-84-1, GV 12 % w/w

Svovlsyre - CAS RN 7664-93-9, GV 15 % w/w

Nitromethan - CAS RN 75-52-5, GV 16 % w/w

Ammoniumnitrat - CAS RN 6484-52-2, GV 16 % w/w eller derover af nitrogen i forhold til ammoniumnitrat

Kaliumchlorat - CAS RN 3811-04-9, GV 40 w/w

Kaliumperchlorat - CAS RN 7778-74-7, GV 40 w/w

Natriumchlorat - CAS RN 7775-09-0, GV 40 w/w

Natriumperchlorat - CAS RN 7601-89-0, GV 40 w/w

Hexamin - CAS RN 100-97-0

Acetone - CAS RN 67-64-1

Kaliumnitrat - CAS RN 7757-79-1

Natriumnitrat - CAS RN 7631-99-4

Calciumnitrat - CAS RN 10124-37-5

Kalkammonsalpeter - CAS RN 15245-12-2

Magnesium, pulver - CAS RN 7439-95-4

Magnesiumnitrathexahydrat - CAS RN 13446-18-9

Aluminium, pulver - CAS RN 7429-90-5

Ligeledes er blandinger af disse stoffer, samt stoffer, der indeholder ovenstående stoffer ligeledes omfattet.

Forordningens bestemmelser giver anledning til følgende problemstillinger:

Slutbrugererklæring

Indkøberen skal indsende en såkaldt "slutbrugererklæring" indeholdende legitimationsoplysninger (på slutbrugeren), til leverandøren. I erklæringen skriver slutbrugeren under på, at vedkommende ikke har tænkt sig at anvende stoffet til andre formål end det tiltænkte, lovlige formål, og at slutbrugeren har ret til at repræsentere SDU. I praksis forholder det sig således, at det er leverandøren der normalvis sender en slutbrugererklæring til underskrift. I erklæringen skal der registreres legitimation på slutbrugeren herunder navn og adresse samt enten pas- eller kørekortnummer. Det er kun nummeret samt navn på udstedende myndighed der skal angives, og derfor ikke en kopi af pas eller kørekort, jf. bilag IV til Forordning 2019/1148. Indkøberne oplever, at leverandørerne stiller krav om, at der medsendes en kopi af pas eller kørekort. Dette er leverandørerne ikke berettiget til at modtage, jf. ovenfor nævnte bilag. Indkøb og Udbud har udarbejdet et kort notat, som indkøberne kan sende til leverandørerne, såfremt de kræver kopi af pas eller kørekort, ved udfyldelse af slutbrugererklæringen. Udfyldelse og indsendelse af erklæringen er påkrævet, førend leverandøren lovligt kan sende stoffet til SDU. Udfordringen her er, at det er uforholdsmæssigt bebyrdende for indkøberen at blive inddraget i en sag, hvis der skulle ske et misbrug af de stoffer, vedkommende har bestilt og indsendt slutbrugererklæring på, såfremt indkøberen ikke er den, der har anvendt stofferne uberettiget eller på en uberettiget facon. Der skal derfor indføres en procedure, hvor den primære slutbruger, eller dennes vejleder (hvis det f.eks. er en studerende der er slutbruger), udfylder og underskriver erklæringen fremfor indkøberen, institutlederen eller øvrige personer, der ikke er primære slutbrugere.

Persondata

Ved afgivelsen af de personhenførbare oplysninger, bliver leverandøren (inden for EU) dataansvarlig for de afgivne oplysninger, og skal behandle dem i overensstemmelse med databeskyttelsesforordningen. Alle leverandører på SDU's indkøbsaftaler vedrørende stoffer/kemikalier er etablerede i EU, og skal derfor leve op til forordningen. For så vidt angår opbevaringsperioden, er det bestemt i forordningens artikel 8, stk. 4, at leverandøren maksimalt må opbevare slutbrugererklæringen i 18 måneder fra transaktionsdatoen (den dag beløbet for ordren trækkes fra kontoen). Dette tilføjes kontraktgrundlaget på de eksisterende kemikalieaftaler.

Ansvar for opbevaring af stoffer, til forebyggelse af uberettiget anvendelse

SDU bærer ansvaret for, at stofferne opbevares korrekt og forsvarligt. Det er det klare udgangspunkt, at det er SDU, der ifalder ansvar for bortkomst af diverse stoffer. Det er derfor elementært, at retningslinjer for forsvarlig opbevaring udarbejdes eller opdateres. Risikoen for straf- og erstatningsansvar for den enkelte slutbruger, er stærkt begrænset. Det er kun i det tilfælde, at slutbrugeren har handlet forsætligt (med vilje) eller groft uagtsomt, at den pågældende kan ifalde ansvar. Endvidere kan slutbrugeren ifalde ansvar, såfremt denne har medvirket til uberettiget anvendelse af et eller flere stoffer. Dette gælder dog ikke, såfremt medvirken er sket ved simpel uagtsomhed. At slutbrugeren afgiver personoplysninger, og underskriver tro- og loveerklæring om, at denne ikke vil anvende stoffet ulovligt, er ikke ensbetydende med, at det er slutbrugeren, der bliver ansvarlig for uberettiget anvendelse, bortkomst eller tyveri. Slutbrugeren, og øvrige ansatte, er alt andet lige fortsat underlagt objektivt arbejdsgiveransvar.

Eksempel på simpel uagtsomhed

Et eksempel på simpel uagtsomhed kunne være, at man ønsker at blande to kemikalier med hinanden og læser forkert på det ene kemikalie, som i navnet til forveksling ligner et andet kemikalie, og derved forårsager en kemisk reaktion, der ikke var tilsigtet.

Opsamlende spørgsmål

Hvem er slutbruger?

Slutbrugeren er den person der primært skal anvende stoffet, herunder en underviser/vejleder for studerende. De studerende selv kan aldrig blive anset som slutbrugere, og kan derfor aldrig underskrive en slutbrugererklæring, idet de i øvrigt ikke er berettiget til at repræsentere SDU overfor leverandøren. Kravet om den primære slutbrugers underskrift, gælder også selvom vedkommende kun skal anvende en del af stoffet, og resten sættes ind på et lager til øvrige ansattes afbenyttelse. Er to medarbejdere enige om, at der skal indkøbes og anvendes et stof omfattet af Forordningen, skal begge personer underskrive en slutbrugererklæring.

Hvad skal en slutbrugererklæring som minimum indeholde?

Ifølge Forordningen skal slutbrugererklæringen som minimum indeholde følgende:

- a) Legitimationsbevis for den person, der er bemyndiget til at repræsentere SDU
- b) En beskrivelse af SDU's foretagende (forskning og undervisning), samt fulde navn, adresse, momsregistreringsnummer eller virksomhedsregistreringsnummer (CVR)
- c) Den tiltænkte anvendelse af stoffet der indkøbes

I Forordningen henvises i øvrigt til bilag IV som også er vedhæftet nærværende notat. Udover ovenstående, fremgår det af bilaget, at kunden i forhold til legitimationsoplysninger, alene skal angive navn, nummer på legitimationsbevis (pas eller kørekort) samt navn på legitimationsbevisets udstedende myndighed. Der er endvidere ikke lagt op til, at kopi heraf i øvrigt skal vedhæftes. Endvidere skal det fremgå af erklæringen, hvilket stof der købes, CAS-nr., mængde og koncentration.

Hvilket ansvar risikerer slutbrugeren af ifalde?

Slutbrugers risiko for at ifalde ansvar er stærkt begrænset. SDU er som udgangspunkt objektivt ansvarlig for medarbejdere på SDU. Hvis slutbrugeren skal ifalde ansvar for ulovlig anvendelse, bortkomst eller tyveri, så skal slutbrugeren have handlet forsætligt, dvs. udført førnævnte handlinger med vilje. En anden risiko for, at slutbrugeren ifalder ansvar er, at vedkommende har handlet groft uagtsomt. Dette indebærer, at slutbrugeren skal have handlet abnormt, altså langt udover hvad der anses for normalt og forsvarligt, set i forhold til den normale kutyme på arbejdspladsen, eller have handlet på en måde, der ligger meget tæt op ad handlinger der ligner at være udført med vilje.

Hvor stort er behovet for at udarbejde/opdatere retningslinjerne?

Som det ser ud nu, er der et stort behov for at retningslinjerne for forsvarlig opbevaring af de omfattede stoffer opdateres eller udarbejdes på ny. Det er vigtigt at sikre, at misbrug, tyveri og bortkomst forebygges mest muligt, af hensyn til, at det er den primære slutbruger der skal underskrive på slutbrugererklæringen.

Desuden er det elementært, at der opdateres eller udarbejdes retningslinjer for håndteringen af indkøb af de omfattede stoffer, således at det rent faktisk er den primære slutbruger, og ikke indkøberen, institutlederen, eller en 3. person der fremgår af slutbrugererklæringen.

Melanie Panduro

Udbudskonsulent
Indkøb og Udbud